Minna Punakallio

Kuulemispyyntönne 27.4.2026/Hallintovaliokunta tiistai 5.4.2026 klo 12.30

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027—2030

Suomen bruttokansantuotteen on madellut nollan tuntumassa jo parikymmentä vuotta. Heikon talouskasvun juurisyy on hidas yksityisen sektorin kasvu ja heikko työn tuottavuus erityisesti rakentamisen, kuljetuksen ja kaupan toimialoilla. Tämä heijastuu myös julkiseen sektoriin vaimeasti kehittyvinä verotuloina ja kasvavina menopaineina. Menopaineita kasvattavat myös väestön ikääntyminen ja geopoliittisen tilanteen kärjistyminen. Huolimatta kasvaneista menopaineista julkisen sektorin tehtäviä ja vastuita on kuitenkin lisätty hallituskausi toisensa jälkeen. Julkisen sektorin vahvistamiseen tähtäävät pirstaleiset päätökset ovat jääneet kauas tavoitteistaan.

Valtion ja paikallishallinnon yhteenlaskettu rahoitusasema eli nettoluotonanto oli viime vuonna lähes 12 miljardia euroa alijäämäinen. Tästä **kuntahallinnon osuus on vajaat miljardi euroa**. Julkisen sektorin rahoitusasema on heikentynyt varsin nopeasti, sillä vuonna 2008 valtion ja paikallishallinnon rahoitusasema oli noin 0,2 miljardia euroa ylijäämäinen.

Kehyskaudella valtion ja paikallishallinnon alijäämä on kasvamassa lähelle 19 miljardia euroa ja julkinen velka 100 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Kehitys on kestämättömällä uralla. Julkinen velkaantumisen tahti on kiihtynyt, vaikka Suomen lainsäädäntö on velvoittanut hallituksia tiukan rahoitusasematavoitteen asettamiseen jo useiden vuosien ajan.

Julkisen talouden vahvistamistavoite ei ole ohjannut tai rajannut Orpon hallituksen päätösten kokonaisuutta tai muita linjauksia. Erityisesti valtiontalouden tasapainottumiseen tähtääviä sopeutustoimia on tehty, mutta niiden ohella on lisätty tiheään tahtiin menoja ja investointeja esimerkiksi palveluiden vahvistamiseksi. Myös työn ja yritysten verotusta on kevennetty. Samalla on toteutettu tuntuvia työmarkkina- ja sosiaaliturvajärjestelmän uudistuksia. Monien uudistusten taloudelliset kustannukset julkiselle sektorille

CC BY

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

ovat osoittautumassa odotettua raskaammiksi tai säästöt odotettua pienemmiksi muun muassa heikon suhdanne- ja työllisyyskehityksen vuoksi. Leikkaukset esimerkiksi työttömyysturvaan tai korotukset asiakasmaksuihin valuvatkin osittain toimeentulotukitarpeen kasvuksi, josta kunnat rahoittavat puolet.

Kuntien toimintaedellytyksiä helpottavat ja hallitusohjelmaan sisältyvät keskeiset isot uudistukset - kuntien rahoitusjärjestelmän uudistus, kiinteistöverouudistus ja kuntien taloudellista tilannetta helpottava norminpurku - eivät ole edenneet tällä hallituskaudella toivotulla tavalla. Valtionosuusuudistuksen kaaduttua vaarana on, että nykyisen sivistys- ja elinvoimakunnan sotehistoria sekä erityisesti kunnan sote-poikkileikkausvuosien taloudellinen asema määrittävät kunnan valtionosuutta ja veroprosenttia vielä pitkään.

Hallitus leikkaa koulutuksesta ja työllisyydestä

Keskimäärin noin 85 prosenttia kuntien käyttötalouden tuloista muodostuu kunnan omista verotuloista ja toimintatuotoista. Valtionosuudet riittävät rahoittamaan enää vajaat 20 prosenttia kuntien peruspalvelujen menoista, kun osuus vielä kymmenen vuotta sitten oli lähes 30 prosenttia. Sote-uudistuksen jälkeen muutamien kuntien peruspalvelujen valtionosuus on painunut negatiiviseksi. Kuntien rahoitusperiaatteen toteutuminen näyttäytyy tästä näkökulmasta katsottuna vain kuolleelta kirjaukselta.

Kuntien valtionosuuksia on leikattu kuluvalla hallituskaudella toistuvasti ja asteittain kasvavilla päätöksillä. Yhden prosenttiyksikön suuruisen vuosittaisen indeksijarrun ohella valtionosuuksia on leikattu 75 miljoonalla eurolla vuonna 2026 ja 60 miljoonalla eurolla vuonna 2027. Valtionosuuksia on leikattu myös norminpurun varjolla, minkä lisäksi valtionavustuksia ja laskennallisia kotoutumiskorvauksia on supistettu rajusti.

Leikkaukset kuntien valtionrahoitukseen eivät tuo julkiseen talouteen säästöä eivätkä kohenna julkista velkasuhdetta. Leikkaus vahvistaa kyllä valtiontaloutta, mutta vastaavasti se vähentää kuntien tuloja heikentäen kuntataloutta. Tuloleikkaukset kunnissa johtavat veronkorotuksiin, lisävelanottoon tai kuntien palvelujen, lähinnä sivistystoimen ja työllisyyspalvelujen, leikkauksiin. Sivistystoimen osuus kuntien nettokäyttökustannuksista on noin kolme neljäsosaa.

Kirjaukset siitä, että valtio sitoutuu kompensoimaan kunnille asetettavat uudet tehtävät ja velvoitteet sekä mahdolliset tehtävien laajennukset täysimääräisesti, jäävätkin katteettomiksi niin kauan kun valtio lisätessään

kuntien menoja ja kohdistaessaan niihin valtionosuusmäärärahan, leikkaa samoja valtionosuuksia momentin toisella rivillä pois.

Valtion toimenpiteiden yhteisvaikutus heikentää kuntataloutta

Tällä hallituskaudella kuntien tehtäviä, velvoitteita ja rahoitusvastuita on muutettu vähintäänkin useilla kymmenillä eri perusteilla. Linjauksista osa lisää ja osa leikkaa kuntien rahoitusta. Julkisen talouden suunnitelman mukaan kevään 2026 uudet kuntapäätökset vähentävät nettomääräisesti kuntien valtionosuuksia, mutta vuosina 2027–2030 Orpon hallituskauden päätökset vahvistavat kuntataloutta noin 100 miljoonalla eurolla. Merkittävin yksittäinen kuntataloutta vahvistava hallituksen toimenpide on 277 miljoonan euron valtionosuuslisäys vuonna 2025 sote-siirtolaskelman vaikutusten lieventämiseksi.

Valtaosa julkisen talouden suunnitelman kuntalinjauksista olettaa kuntien menojen ja tulojen lisääntyvän päätöksen seurauksena yhtä paljon. Käytännössä harva päätös on kuitenkaan kuntatalouden, tai edes yksittäisen kunnan, kannalta neutraali. Räikein esimerkki kuntien kustannuksia paisuttaneista, mutta kuntatalouden kannalta neutraaliksi oletetusta uudistuksesta on TE-palvelu-uudistus, joka siirtyi kuntiin vuoden 2025 alussa yhteensä noin 240 miljoonaa euroa aliresurssoituna.

Marinin hallituksen päättämän, mutta Orpon hallituskaudella toteutuneen TE-palvelu-uudistuksen talousvaikutusta ei huomioida julkisen talouden suunnitelman kuntavaikutuksissa lainkaan. TE-uudistus huomioiden valtion toimenpiteiden vaikutus kuntiin painuukin miinukselle vuosina 2025–2027. Sen jälkeen kuntatalouden tilaa määrittää mahdollinen suhdanteen elpyminen sekä uusi hallitusohjelma.

SUOMEN KUNTALIITTO

Liite Dia: Valtion toimenpiteet vuosina 2025–2027 eivät vahvista kuntataloutta

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi